

УДК 371.315

КВАЛІМЕТРИЧНА СУБМОДЕЛЬ ВИМІРЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ПРЕДМЕТІВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ

Зінов'єва Є. С., вчитель

Харківська спеціалізована школа № 29, вул. Балакірева, 16 а, м. Харків, Україна

kharkivska_hgpa@ukr.net

Зміст статті полягає в дослідженні особливостей кваліметричної субмоделі вимірювання ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предмету художньо – естетичного циклу. Автор розкриває досвід використання системи оцінювання навчальних досягнень учнів, удосконалення технологій оцінювання. Запропонована кваліметрична субмодель вимірювання ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу є складовою частиною основної моделі адаптивного управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу.

Ключові слова: кваліметрична субмодель, старшокласники, художньо-естетичний цикл, ефективність управління.

КВАЛИМЕТРИЧЕСКАЯ СУБМОДЕЛЬ ИЗМЕРЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ СТАРШЕКЛАСНИКОВ ПО ПРЕДМЕТАМ ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО ЦИКЛА

Зиновьева Е.С.

Харьковская специализированная школа №29, ул. Балакирева, 16 а, г. Харьков, Украина

kharkivska_hgpa@ukr.net

Содержание статьи состоит в исследовании особенностей кваліметрической субмоделі измерений эффективности управления качеством образовательных достижений старшекласников по предметам художественно – эстетического цикла. Автор раскрывает опыт использования системы оценивания учебных результатов учеников, усовершенствования технологии оценивания. Предложенная кваліметрическая субмодель измерения эффективности управления качеством знаний старшекласников по предметам художественно-эстетического цикла является составной частью основной модели адаптивного управления качеством знаний старшекласников по предметам художественно-эстетического цикла.

Ключевые слова: кваліметрическая субмодель, эффективность управления, старшекласники, художественно – эстетический цикл.

KVALIMETRIC SUBMODELS EFFECTIVENESS MEASUREMENT OF QUALITY MANAGEMENT SENIOR EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS ON THE SUBJECT OF ART - AESTHETIC CYCLES

Zinovieva E.S

Kharkiv specialized school №29, Balakireva str., 16 a, Kharkiv, Ukraine

kharkivska_hgpa@ukr.net

The content of the article is to study the features kvalimetrichnoyi submodel measure the effectiveness of the quality management of educational achievement seniors on the subject of art - aesthetic cycle. The author reveals the experience of using the system of evaluation of student achievements, improve technology assessment. Pedagogical research - scientific process definition, study and analysis of actual educational problems. Like any scientific research, pedagogical research from creative concept to completed research work is also carried out individually. Based on total and partial methods, scientist gets answer to the question of what you need to start exploring how to compile facts and which way to reach conclusions. This is logical that the following recommendations: do not accept the truth that is not reliable and axiomatic; difficult issues divide into as many pieces as you need to solve the problem; begin the study of the easiest and most comfortable in the knowledge of things and lead to complex and difficult; stop in detail on all pay attention to be sure that nothing is released. Practice has shown that due to the expansion of the scale of assessment of student achievements to twelve points sharpened contradictions between: psychological and pedagogical features of pupils of different ages and the same for all (I-XI classes) dvanadtsyatyballyu scale assessment; missing range of

negative assessments and formal transfer of students from one class to another without mastering the core knowledge - the foundation for learning; requirements to ensure objectivity in the assessment of student achievements and the lack of adequate criteria discrete and overall assessment of students' knowledge of a particular academic subject; dvanadtsyatibalnoyu scale of student performance and a seven-point high school - at Pan-European system ECTS, which uses the Ukrainian higher education system by joining the Bologna process

Key words: qualimetric sub-model, management efficiency, high school students, art - aesthetic cycle.

Постановка проблеми. Педагогічне дослідження неможливе без урахування досягнень сучасної науки. Вимоги сьогодення потребують постійно вдосконалювати методіку проведення аналізу результатів педагогічного експерименту. Для цього необхідно розуміти сутність кожного методу статистичного аналізу, умови його застосування, можливі обмеження, технології попередньої підготовки даних для аналізу.

Актуальність цього дослідження полягає в необхідності постійно вдосконалювати навчально-виховний процес, підвищувати якість освіти, а для цього вчитель повинен уміти узагальнити досвід, провести дослідження, проаналізувати його результати [3, с.41].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оцінювання навчальних досягнень учнів, удосконалення технологій оцінювання досліджувалися вітчизняними і зарубіжними вченими (В. Безпалько, В. Паламарчук, Дж. Рассел, П. Сікорський, С. Сухорський, М. Чошанов, П. Юцявічене та ін.). Безпосереднє відношення до проблеми оцінювання результатів навчальної діяльності учнів мають розробки експертних систем оцінювання таких учених, як Н. Балик, Ю. Гільбух, А. Єрмола, М. Крулехт, І. Підласий та ін. Деякі положення теорії та методіки моделювання систем управління й управлінської діяльності розробили Л. Калініна, В. Мадзігон, В. Маслов, Н. Ничкало, В. Пікельна, О. Савченко, В. Сухомлинська та ін. Наукову цінність становлять праці зарубіжних дослідників з проблем оцінювання діяльності шкіл та діагностики результатів навчання учнів, а саме: Дж. Спіро (США), К. Халас (Польща), К. Інгенкампа (Німеччина) та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідити особливості кваліметричної субмоделі вимірювання ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предмету художньо–естетичного циклу

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розкрити досвід використання системи оцінювання навчальних досягнень учнів, удосконалення технологій оцінювання.

Виклад основного матеріалу дослідження та перспективи з подальших розвідок у цьому напрямі. Педагогічне дослідження — процес наукового визначення, вивчення та аналізу результату актуальної педагогічної проблеми. Як будь-яке наукове дослідження, педагогічне дослідження від творчого задуму до закінченої наукової праці також здійснюється індивідуально.

Спираючись на загальні та часткові методи дослідження, вчений отримує відповідь на питання, з чого потрібно розпочинати дослідження, як узагальнити факти і яким шляхом дійти висновків. При цьому закономірним є дотримання таких рекомендацій: не сприймати за істину те, що не є достовірним і аксіоматичним; складні питання розділяти на стільки частин, скільки потрібно для вирішення проблеми; починати дослідження з найпростіших і найзручніших для пізнання речей і провадити до складних і важких; зупинитися на всіх подробицях, на все звертати увагу, щоб бути впевненим, що нічого не випущено [2, с.31].

Практика показала, що у зв'язку з розширенням шкали оцінювання навчальних досягнень учнів до дванадцяти балів загострилися суперечності між: психолого-педагогічними особливостями учнів різних вікових категорій і єдиною для всіх (I-XI класів) дванадцятибальною шкалою оцінювання; відсутнім спектром негативних оцінок і формальним переведенням учнів з одного класу в інший без засвоєння ядра знань - основи подальшого навчання; вимогами забезпечення об'єктивності в оцінюванні навчальних

досягнень учнів і відсутністю адекватних критеріїв дискретного і загального оцінювання знань учнів з того чи іншого навчального предмету; дванадцятибальною шкалою оцінювання навчальних досягнень старшокласників і семибальною - за Всеєвропейською системою ECTS, яку використовує українська система вищої освіти, приєднавшись до Болонського процесу.

Навчання, виховання, а також управління освітою є надзвичайно складними процесами, остаточно вирішити проблеми яких практично неможливо. І це обумовлює постійну необхідність нових наукових досліджень для підвищення якості освіти та поліпшення управління галуззю [3].

Невід'ємним елементом управління якістю освіти є контроль знань. Він сприяє виявленню рівня знань, прогалин у тих чи інших підрозділах навчального процесу, дає змогу своєчасно врегулювати відносини між учителем і учнем, внести відповідні корективи. Контроль знань учнів сприяє також встановленню рівня готовності засвоювати новий матеріал, формуванню вміння відповідально й зосереджено працювати, користуватися прийомами самоперевірки та самоконтролю, стимулюванню відповідальності й змагальності учнів [5].

Одним з основних методів контролю є планомірне, систематичне спостереження за навчальною роботою учнів на уроках і поза ними. Широко використовуються й такі методи, як усні опитування школярів, контрольне читання карти, креслення, технічної чи технологічної документації, письмові диктанти, перекази, класні й домашні твори, письмові відповіді на запитання, виконання різних завдань і вправ, практичні розв'язування задач з математики, фізики, хімії, біології, постановка й проведення дослідів, спостережень, виконання робіт у шкільних майстернях, дослідницької роботи на пришкольніх ділянках тощо, екзамени як засіб державного контролю за роботою вчителів та учнів, заліки (у старших класах, зокрема у вечірніх та заочних школах).

Види контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий. Функції контролю: контролююча, навчально-діагностична, виховна. Форми контролю: усна, письмова, пряма, закодована, групова, індивідуальна, комбінована, самоконтроль. Результати контролю виражаються в оцінці навчально-пізнавальної діяльності учнів за бальною системою [2, с.19].

Контролюючі засоби навчальних закладів (поточне і тематичне оцінювання, державна атестація власними силами) дають змогу лише частково забезпечити функцію управління якістю освіти, оскільки вони обмежені суб'єктивністю виставленої викладачем оцінки і можливою її упередженістю. Тому в методичному аспекті поряд з власним внутрішнім оцінюванням учнів і студентів має здійснюватися зовнішній (незалежний) стандартизований контроль успішності учнів і студентів у засвоєнні змісту освіти, побудований за єдиною для всіх технологією оцінювання [2].

Сучасний менеджмент ґрунтується на запровадженні діагностичних методів і технологій збирання і обробки здобутої інформації, протиставляючи їх декларативності та суб'єктивності інтерпретації одержаних даних. Тому для прийняття ефективних і своєчасних управлінських рішень, адекватних реальному етапу функціонування і прогнозування розвитку об'єкта управління – учня, студента, навчального закладу чи системи освіти загалом, необхідна об'єктивна і вірогідна інформація про різні аспекти їх діяльності.

Це вимагає постійного обстеження, налагодження системи моніторингу освіти, головною метою якої стає збирання, оцінювання та аналіз її якісних показників на всіх рівнях функціонування, поширення і доступ до цієї інформації громадськості, різних користувачів освітніх послуг, посилення управлінських дій щодо якісних показників у освіті [2, с.85].

Сучасну ситуацію в теорії і практиці діагностування ефективності діяльності з управління якістю освітнього процесу у загальноосвітніх школах можна охарактеризувати

суперечностями, що склалися, між:

- потребою в діагностиці рівня ефективності управління якістю освіти на різних етапах освітнього процесу і недостатньою розробленістю методів їх діагностики в педагогічній практиці;
- необхідністю в об'єктивній і якісній діагностиці ступеня ефективності діяльності з управління якістю освітнього процесу в загальноосвітніх школах і недостатньою розробленістю валідного педагогічного інструментарію для її оцінювання [2, с.25];
- необхідністю створення результативно діючої системи управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу і недостатньою теоретичною розробленістю питань, що її забезпечують;
- вимогами забезпечення об'єктивності в оцінюванні навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу і відсутністю адекватних критеріїв дискретного і загального оцінювання навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу;
- сучасними вимогами до навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу і недостатнім рівнем ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу (відсутність єдиного підходу до управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу, недостатній рівень організаційно-управлінської компетентності керівництва загальноосвітніх навчальних закладів, відсутність методичних розробок та ін.).

Сьогодні більшість українських навчальних закладів користуються традиційною схемою внутрішньої перевірки управління якості освіти, яка зазвичай включає такі елементи, як: наявність затверджених у встановленому порядку навчальних планів, графіків навчального процесу, робочих програм з дисциплін; відповідність змісту навчальних планів і робочих програм критеріям та стандартам якості; відповідність розкладу занять логіці викладання з кожної дисципліни; відповідність занять затвердженим планам та програмам; комплектність і достатність методичного забезпечення з дисциплін (методичні вказівки, конспекти занять, настанови виконання лабораторних робіт тощо); достатність, регулярність і рівень організації поточного контролю (контроль якості знань учнів) [2; 3; 5].

Оцінювання здійснюється на основі результатів таких видів перевірки:

- усної (індивідуальне, групове та фронтальне опитування);
- письмової (самостійні та контрольні роботи, тестування);
- графічної (робота з діаграмами, графіками, схемами, контурними картами);
- практичної (виконання різних видів експериментальних досліджень і навчальних проєктів, робота з біологічними об'єктами, виготовлення виробів) [1, с.64].

У системі оцінювання розрізняють 4 (чотири) рівні навчальних досягнень учнів: перший рівень — початковий (1-3 бали). Відповідь учня фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення; другий рівень – середній (4-6 балів). Учень відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності; третій рівень — достатній (7-9 балів). Учень знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням). Відповідь учня правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй бракує власних суджень; четвертий рівень – високий (10-12 балів). Знання учня є глибокими, міцними, системними; учень вміє застосовувати їх для виконання творчих завдань, його навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища і факти, виявляти й відстоювати особисту позицію.

Кожний наступний рівень вимог включає в себе вимоги до попереднього та додає нові. У випадку невідповідності навчальних досягнень учня рівням системи оцінювання робиться позначка «не атестований».

При визначенні рівня навчальних досягнень учнів враховуються:

- характеристики відповіді: правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність; якість знань;
- сформованість загальнонавчальних та предметних умінь і навичок;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези;
- самостійність оцінних суджень [1, с.64].

Але ця схема позбавлена оцінки таких важливих складових управління якістю освітнього процесу, як рівень розвитку особистісних якостей учнів, професійна компетентність викладачів, управлінська компетентність директорів і заступників директорів закладів освіти, ефективність функціонування освітньої системи.

На підставі аналізу ряду робіт, присвячених проблемам діагностики якості освіти ми пропонуємо як основний інструментарій діагностики ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу використовувати кваліметричні анкети-вимірювальники.

Запропонована технологія діагностики включає процедури валідації анкети і визначення її надійності як контрольного вимірювального інструменту. На етапі виявлення ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу за визначеними нами критеріями, показниками та рівнями ми пропонуємо використовувати аналіз існуючої документації та збір інформації за допомогою анкетування з подальшим порівнянням даних з кваліметричними шкалами.

Відповідно до визначених критеріїв нами розроблена кваліметрична субмодель вимірювання ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу.

Таблиця 1 – Кваліметрична субмодель вимірювання ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу

№	Критерії	Показники	Рівні					
			0	1	2	3	4	5
1.	наявність умов для забезпечення освітнього процесу	Стан матеріально-технічного забезпечення. Стан навчально-методичного забезпечення. Якість кадрового забезпечення: освіта, категорійність, педагогічні звання. Аналіз результатів атестації, курсової перепідготовки вчителів						
2.	якість викладання з предметів художньо-естетичного циклу	Професійно-педагогічна культура педагогів. Стан психологічно-педагогічної підготовки, професійних знань та умінь вчителів. Педагогічні здібності та методична майстерність вчителів. Професійно важливі якості та комунікативна компетентність вчителів. Стан самоосвіти та дослідницької діяльності вчителів школи. Авторитет вчителя серед колег, учнів. Стан виконання навчальних планів та програм. Стан впровадження інноваційних технологій особистісно зорієнтованого навчання та виховання учнів.						

3.	результативність навчальних досягнень	Рівень навчальних досягнень учнів з предметів художньо-естетичного циклу. Відповідність навчальних досягнень учнів державним освітнім стандартам. Сформованість в учнів умінь самостійно здобувати і використовувати навчальну інформацію. Розвиток особистісних якостей учнів. Ставлення і оцінка учнями якості освітнього процесу.					
----	---------------------------------------	--	--	--	--	--	--

Примітка. Оцінка здійснюється за 5-бальною шкалою:

- Від 4 до 5 балів – показники перебувають на високому рівні.
- Від 2 до 4 балів - середній рівень ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу.
- Від 0 до 2 балів – низький рівень ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Запропонована кваліметрична субмодель вимірювання ефективності управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу є складовою частиною основної моделі адаптивного управління якістю навчальних досягнень старшокласників з предметів художньо-естетичного циклу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи : Монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. / За заг. ред. Г. В. Єльнікової. – Чернівці : Технодрук, 2009. – 572 с.
2. Азгальдов Г.Г. О кваліметрії / Г.Г. Азгальдов, Э.П. Райхман. – М. : Изд-во стандартів, 1973. – 171 с.
3. Єльнікова Г. В. Регіональне управління освітою / Г. В. Єльнікова, В. К. Мельник // Енциклопедія освіти України / Акад. пед. наук України ; Головний редактор В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 768.
4. Жерносек І. П. Удосконалення науково-методичної роботи в сучасних загальноосвітніх школах, ліцеях і гімназіях : Монографія / І. П. Жерносек. – К. : ЗАТ “Віпол”, 2001. – 204 с.
5. Загальні основи педагогіки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/17780604/pedagogika/zasobi_navchannya

REFERENCES

1. Adaptivne upravlinnja: sutnist', harakterystyka, monitoryngovi systemy : Monografija / G.V. Jel'nykova, T. A. Borova, O. M. Kas'janova, G. A. Poljakova ta in. / Za zag. red. G.V. Jel'nykovoї'. – Chernivci : Tehnodruk, 2009. – 572 p.
2. Azgal'dov G.G. O kvalimetrii / G.G. Azgal'dov, Je.P. Rajhman. – M. : Izd-vo standartov, 1973. – 171 p.
3. Jel'nykova G. V. Regional'ne upravlinnja osvitoju / G. V. Jel'nykova, V. K. Mel'nyk // Encyklopedija osvity Ukrai'ny / Akad. ped. nauk Ukrai'ny ; Golovnyj redaktor V.G. Kremen'. – K. : Jurinkom Inter, 2008. – P. 768.
4. Zhernosek I. P. Udoskonalennja naukovo-metodychnoi' roboty v suchasnyh zagal'noosvitnih shkolah, licejah i gimnazijah : Monografija / I. P. Zhernosek . – K. : ZAT “Vipol”, 2001. – 204 p.
5. Zagal'ni osnovy pedagogiky. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://pidruchniki.com/17780604/pedagogika/zasobi_navchannya.